

Holden kap. 11: Penger og inflasjon

DN

Makroøkonomi

Inflasjonsoverraskelse: Langt høyere priser enn ventet

Inflasjonen var mye høyere enn både markedet og sentralbanken ventet i februar. «Ingen» av økonomene så det komme.

Sentralbanksjef Ida Wolden Bache får ett inflasjonstall til før hun og resten av pengepolitikkkomiteen skal sette renten mot slutten av måneden. (Foto: Martin Solhaug Standal/NTB)

Jonas Christensen
Journalist

Oppdatert for 4 minutter siden

Prisveksten i Norge var på hele 3,6 prosent i februar på årsbasis, viser ferske tall fra SSB. Kjerneinflasjonen var på 3,4 prosent.

Begge deler er langt høyere enn ventet.

Inflasjon

Mål: stabil og låg inflasjon (ca 2%)

Stabil = forutsigbar =>

- lettere å planlegge på lang sikt =>
 - færre feilinvesteringer/-kjøp
 - tillit (til sentralbanken) ↑

For låg inflasjon =>

- arbeidsløyse, jf. Phillipskurva
- utsetter kjøp av langvarige konsumgoder => risiko resesjon ↑

For høg inflasjon =>

- lønns- og prispress (lønnskampmod.)
- K-sektor sliter

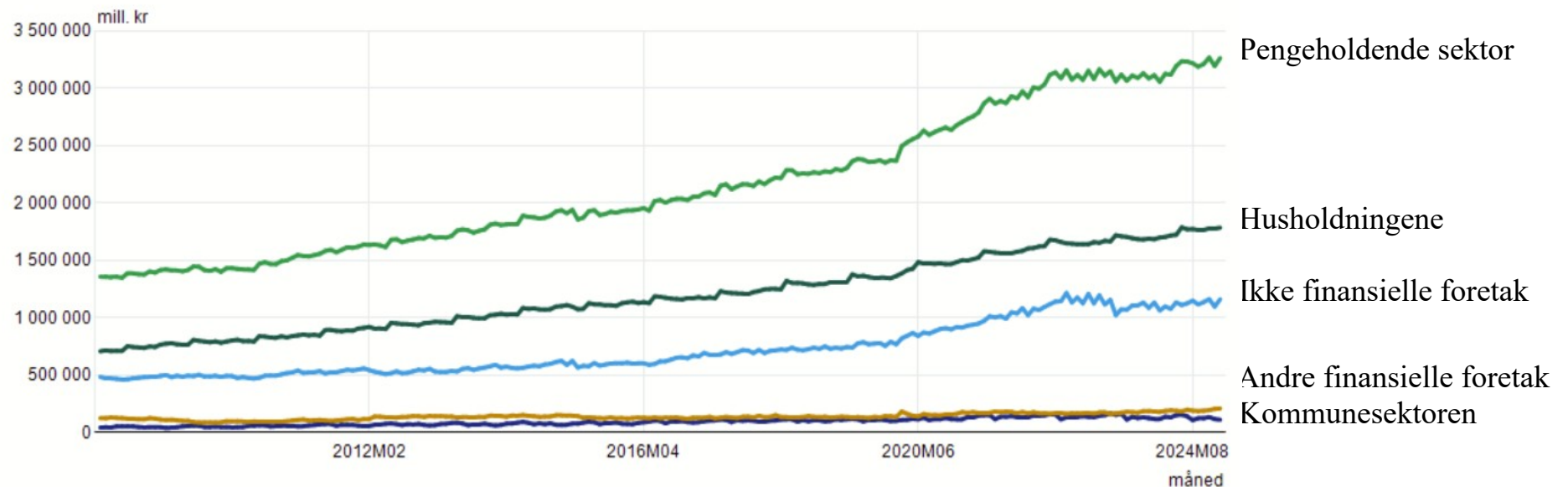
Typer penger

M0: sedler og mynt i omløp + sentralbankpenger (mest likvid)
sentralbankpenger = private bankinnskudd i Norges Bank

M3: utvida pengebegrepet = penger i «**pengeholdende sektor**»

- sedler og mynt
- bankinnskudd (brukskonto)
- langsiktige bankinnskudd (bindingstid ≥ 3 mnd eller uttaksgebyr)
- banksertifikat og -obligasjoner (avtalt løpetid med gjenkjøp)

10949: Pengemengden M1, M2 og M3, etter eiersektor og måned. M3, Beholdninger (mill. kr).

11.3 Bankene skaper penger

Gjennom utlån «girer» bankene økonomien

- banken låner ut penger mot et gjeldsbevis (se eks. midt s. 273)

Bankene er bundet av et reservekrav (satt av sentralbanken)

- reservekrav = bankene kan ikke låne ut alt av inntøende innskudd)
 - rasjonale: høy utlånsgrad $\Rightarrow$ risiko for insolvens eller bankkollaps $\uparrow$
- et strammere reservekrav $\Rightarrow$ utlån $\downarrow \Rightarrow$ likviditet $\downarrow \Rightarrow$ nom.rente $\uparrow$
- et slakkere reservekrav $\Rightarrow$ motsatt $\Rightarrow$ nom.rente $\downarrow$
- ulempe for bankene: strammere reservekrav $\Rightarrow$ mindre av innskudds-porteføljen kan lånes ut $\Rightarrow$ lågere avkastning

Konsekvens: Sentralbankene styrer ikke pengemengda direkte men **indirekte** gjennom styringsrenta, pengemarkedsobligasjoner og reservekrav

11.3 Penger og inflasjon

Meir penger i omløp $\Rightarrow$ høyere inflasjon:

- høyere likviditet $\Rightarrow$ fallende nominelle renter
- $\Rightarrow$ **på kort sikt (før nominelle renter aukes):** fallende renter i kapitalmarkedet ($i = r + \pi$) $\Rightarrow$
 - mindre sparing (husholdningene sparer mindre $\Rightarrow$ høyere etterspørsel $\Rightarrow$ prisene $\uparrow$)
 - høyere investeringsetterspørsel $\Rightarrow$ rentene i kapitalmarkedet $\uparrow \Rightarrow$ inflasjonen $\uparrow$
 - merknad 1: høyere priser $\Rightarrow$ høyere inflasjonsforventninger $\Rightarrow$ høyere nominelle lønninger og nominelle priser
 - merknad 2: kan ta noe tid før investeringene auker samla produksjon (de forenkla modellene opererer «øyeblikkelig»)

11.3.1 Kvantitetslikninga (Milton Friedman)

(11.1) $MV = PY$ (pengemengde · omløpshastighet = prisnivå · produksjon)

M (nominell) pengemengde

V omløpshastighet

P prisindeks

Y produksjon (målt som reelt BNP i et basisår)

Endringsform fra multiplikativ likning er additiv: $\log MV = \log M + \log V$

$$(11.2-3) \quad \frac{\Delta M}{M} + \frac{\Delta V}{V} = \frac{\Delta P}{P} + \frac{\Delta Y}{Y} \Rightarrow \frac{\Delta P}{P} = \frac{\Delta M}{M} + \frac{\Delta V}{V} - \frac{\Delta Y}{Y}$$

pris- endra endra endra BNP
endr. penge- omløps-
 mengde hastigh.

Stemmer kvantitetsteorien med empirien? NEI fordi:

- bedriftene setter ofte prisene som et påslag (jf. μ i lønnskampmodellen)
- under enkelte forhold, eks. krig (finansieres ved auka $M \Rightarrow \Delta P/P \uparrow$)

Stabil vekst i M krever stabil vekst i Y for å unngå inflasjon, vanskelig

Kap 11, oppsummering

Tre viktige ting:

1. Forstå likviditet og sammensetninga av M3.
2. Hvordan banker skaper penger, og hvorfor det har ført til at sentralbankene styrer inflasjonen indirekte
3. Kvantitetslikninga. Merknad: omløpshastigheita har vokst som følge av digital betaling og lettere tilgang på usikra kreditt gjennom kredittkort.

En kjapp måte å få oversikt på – avsn. 11.7, s. 285-6)

Seksjon 11.6 «Seignorage» utgår som eksamenspensum